

Олена ЯРА

Автор цифрового

підпису Олена ЯРА

Дата: 2024.01.30 14:14:26

+02'00'

ВІДГУК

офіційної опонентки - доктора юридичних наук, професора,
декана юридичного факультету Національного університету

біоресурсів і природокористування України

ЯРОЇ Олени Сергіївни

На дисертацію Пушкарьової Наталії Федорівни на тему :

«Інститут адміністративної опіки як засіб забезпечення права на
вищу освіту в Україні»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Право на вищу освіту гарантується державою. У вітчизняному законодавстві наявні конституційні норми-гарантії, що закріплюють рівність у правах кожного та доступність вищої освіти, а також право здобувати вищу освіту безкоштовно на конкурсній основі. У законах, норми-гарантії набувають свого подальшого розвитку та проявляються у позитивних обов'язках держави забезпечити рівний доступ до вищої освіти для соціально вразливих верств населення. Оскільки поняття держава є достатньо широким, то важливим питанням є віднайдення суб'єктів, що мають забезпечувати рівний доступ до вищої освіти соціально вразливих верств населення. На первинній ланці такими суб'єктами є заклади вищої освіти, як юридичні особи публічного права, (адже приватні заклади вищої освіти, хоч і отримали можливість навчати студентів за державним замовленням, однак не надають, як визначає дисертантка «адміністративну опіку у сфері вищої освіти»), а також державні та регіональні замовники. На сьогодні через війну росії проти України забезпечення рівного доступу до вищої освіти для соціально вразливих верств населення стало іще більш актуальним. Це спричинено насамперед ростом кількості осіб, що стали соціально вразливими, а відповідно і необхідністю сприяння держави у реалізації ними права на вищу освіту.

Державою вживаються заходи для забезпечення доступності вищої освіти для соціально вразливих верств населення при вступі до закладу вищої освіти, а також під час навчання, в першу чергу у вигляді фінансування вищої освіти за рахунок коштів державного замовлення. Фінансування здобуття вищої освіти з боку держави для соціально вразливих верств населення є важливим кроком для подолання соціальної нерівності та забезпечення рівності у реалізації права на вищу освіту особами, що проживають на території України. На сьогодні вища освіта стає і процесом адаптації учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни в першу чергу їх професійної адаптації, і способом перекваліфікації осіб, що стали вимушеними переселенцями через збройний напад росії на Україну та змушені здобувати нову професію, щоб відповідати ринку праці нового регіону проживання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тема дослідження обрана відповідно до Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 286-р.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації та їхня достовірність. Дисертаційна робота Пушкарьової Н.Ф. є комплексним науковим дослідженням інституту адміністративної опіки як засобу забезпечення права на вищу освіту в Україні. Науково-теоретичною базою даного дисертаційного дослідження є наукові праці вчених в галузі адміністративного права, конституційного права, теорії держави і права, права соціального забезпечення, освітнього права. У роботі автором наведено міркування вчених стосовно адміністративної опіки, принципу доступності вищої освіти, адміністративно-правових відносин, міжнародної практики забезпечення права на вищу освіту для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю. Автором дисертації досліджено нормативно-правові акти українського та міжнародного законодавства, що регулюють сферу вищої

освіти, рішення судової влади, де аналізується принцип доступності вищої освіти.

Автором під час написання дисертаційного дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання. Завдяки діалектичному методу досліджено основні чинники, що впливають на доступність вищої освіти в Україні, за допомогою використання формально-логічного методу розроблено класифікацію адміністративної опіки у сфері вищої освіти, сформовано визначення адміністративної опіки, виявлено основні чинники, за якими держава ідентифікує суб'єктів адміністративної опіки у сфері вищої освіти. Завдяки використанню системно-структурного методу вдалося обґрунтувати забезпечення соціальною державою рівного доступу до вищої освіти для соціально вразливих верств населення, порівняльно-правовий метод дав змогу виявити спільні та відмінні риси законодавчого забезпечення країн Європи принципу доступності освіти.

Наукова новизна отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження Пушкарьової Н.Ф. є першим в науці адміністративного права комплексним дослідженням адміністративної опіки у сфері вищої освіти, як правового інституту, об'єкту адміністративно-правових відносин, тобто кінцевого результату чи блага, яке бажає отримати здобувач вищої освіти чи вступник, та власне безпосередньо адміністративно-правових відносин.

Автором дисертаційного дослідження отримано наступні наукові результати:

- сформульовано поняття «адміністративна опіка у сфері вищої освіти», яке пояснюється через надання державою певних пільг при вступі до закладу вищої освіти (до прикладу, учасники бойових дій мають право замість ЗНО (НМТ) скласти вступні іспити у вузі), а також фінансування за рахунок коштів державного бюджету здобуття вищої освіти суб'єктами

адміністративної опіки у сфері вищої освіти надання їм соціальної стипендії, забезпечення гуртожитком;

- інститут адміністративної опіки у сфері вищої освіти розуміється як засіб забезпечення культурного права на вищу освіту;

- визначено осіб, що мають право на адміністративну опіку у сфері вищої освіти, суб'єктами адміністративної опіки у сфері вищої освіти. Визначено підстави, що зумовлюють набуття статусу суб'єкта адміністративної опіки у сфері вищої освіти, по-перше, це виконання важливих для держави та українського населення функцій (учасники бойових дій, ліквідатори Чорнобильської катастрофи), та по-друге, вплив об'єктивних негативних чинників на особу, внаслідок чого особа зазнала втрату звичного способу життя, (особи з інвалідністю, діти-сироти, внутрішньо переміщені особи, особи, місце проживання яких зареєстровано (задекларовано) на тимчасово окупованій території);

- розроблено класифікацію адміністративної опіки у сфері вищої освіти 1) за часом встановлення: надається на етапі вступу чи під час навчання, 2) в залежності від надавачів адміністративної опіки у сфері вищої освіти: внутрішня (студент отримує у закладі вищої освіти адміністративну опіку у сфері вищої освіти) та зовнішня (студент отримує адміністративну опіку у сфері вищої освіти поза закладом вищої освіти); 3) за суб'єктом отримання надається носію спеціального адміністративно-правового статусу, надається дитині носія спеціального адміністративно-правового статусу.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження, зроблені в даній дисертації можуть в подальшому бути використані:

- у науково-дослідній роботі - для подальших досліджень доступності вищої освіти для окремого суб'єкта адміністративної опіки у сфері вищої освіти;

- у правотворчій діяльності - з метою формування змін для удосконалення заходів адміністративної опіки у сфері вищої освіти;

- у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін Адміністративне право, Конституційне право, Право соціального забезпечення.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертації відображені у чотирьох наукових статтях та у двох наукових працях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Оцінка наукового рівня наукових публікацій здобувача.

Наукові статті, у яких містяться результати дисертаційного дослідження розміщені у наукових фахових виданнях України та підготовлені здобувачкою одноосібно.

1. Пушкарьова Н. Ф. Адміністративна опіка в Україні. Поняття, соціальне призначення, порядок надання та види. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 189-194.

2. Пушкарьова Н. Ф. Поняття та види спеціального адміністративно-правового статусу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. № 68. С. 195-199.

3. Пушкарьова Н. Ф. Конституційна гарантія доступності вищої освіти та принцип рівності: правовий аналіз на прикладі захисту прав соціально вразливих верств населення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 76. Т. 1. С. 109-115.

4. Пушкарьова Н. Ф. Адміністративно-правові відносини з надання адміністративної опіки у сфері вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. № 78. Ч. 2. С. 111-116.

Усі статті мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier).

Дискусійні питання:

1. Дисертанткою розроблена класифікація адміністративної опіки за суб'єктом її надання на внутрішню та зовнішню. Міністерство освіти і науки виступає в ролі органу погодження надання внутрішньої адміністративної опіки у сфері вищої освіти, однак дисертанткою правовий статус МОН

аналізується у підрозділі, який присвячений аналізу зовнішньої адміністративної опіки у сфері вищої освіти. Доцільніше було б виходячи з класифікації розробленої дисертанткою, аналізувати правовий статус МОН та заходи адміністративної опіки, що надаються цим органом у підрозділі, присвяченому закладам вищої освіти як надавачам адміністративної опіки у сфері вищої освіти.

2. В неповній мірі дисертанткою визначена соціальна природа поняття «соціально вразливі верстви населення». Також є питання до суб'єктів адміністративної опіки у сфері вищої освіти, які визначені як соціально вразливі верстви населення. Зокрема у другому підрозділі другого розділу під назвою «Соціально вразливі верстви населення як суб'єкти адміністративної опіки у сфері вищої освіти» дисертанткою розглядаються особи, що зайняті на шахтарській праці та їхні діти, як соціально вразливі верстви населення. Однак, тут законодавець надає особі статусу суб'єкта адміністративної опіки у сфері вищої освіти скоріш за все через зайнятість на небезпечній та особливо складній роботі, на підземних роботах, а не через соціальну вразливість цих осіб.

3. Дисертанткою розглядається адміністративна опіка у сфері вищої освіти, яка в більшій мірі надається закладами вищої освіти типу університетів, однак не досліджується адміністративна опіка у сфері вищої освіти, що надається закладами фахової передвищої освіти, тобто коледжами тощо.

4. У дисертаційному дослідженні автором також не проаналізовано порядок надання адміністративної опіки у сфері вищої освіти закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Висновок щодо відповідності дисертації на тему «Інститут адміністративної опіки як засіб забезпечення права на вищу освіту в Україні» «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»

Дисертаційне дослідження Пушкарьової Наталії Федорівни на тему «Інститут адміністративної опіки як засіб забезпечення права на вищу освіту в Україні» є самостійною кваліфікованою науковою працею, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. У зв'язку з цим Пушкарьова Наталія Федорівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент :

декан юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
доктор юридичних наук, професор

Олена ЯРА

